

ABSZOLÚT
ELFELEJTETT
SZAVAK

9-99 20 3-8
ÉVES PERC JÁTÉKOS

A JÁTÉK
TARTALMA

110 kártya
8 fakocka
1 szabályfüzet és szótár

A játék célja

Minél több játékosársunkat meggyőzni a magunk igazáról, és ezzel pontokat gyűjteni.

FONTOS! A játékba szándékosan olyan szavakat válogattunk, amelyeket egy gyerek **NEM** (de sokszor egy felnőtt sem) ismer. **NEM CIKI** nem ismerni a szavakat! NEM a műveltség a lényeg, hanem a **KREATIVITÁS!** A kártyákon kiemeléssel (pl. **abálás**) jelöltük a könnyebb szavakat. Ha fiatalabb játékos választ a többieknek, akkor NE azok közül, hanem a nehezebbekből válogasson!

A játék előkészítése

Vegyétek elő a kártyákat, tegyétek középre a paklit, majd osszatok mindenkinek egy kis fakockát. Vegyetek elő papírt, ceruzát, és írjátok fel a neveteket a pontozáshoz! Aki esetleg a játék során jegyzetelni, rajzolni akar, vegyen magához további papírokat és ceruzát.

A játék menete

1. A kezdőjátékos húzzon egy kártyát, és válasszon róla szabadon egy szót, közmondást, és olvassa fel a többieknek.
2. Mindenki gondolja végig gyorsan, hogy szerinte mit jelenthet az adott szó, mondás. Majd sorban haladva mondja el a vélt jelentést, írja le az adott

tárgyat, élőlényt, fogalmat minél pontosabban. Azaz nem elég annyit mondani, hogy például bútor vagy ruhadarab-e az adott dolog, hanem írjátok le pár szóban, hogy milyen, mire való, mik a fontosabb részei. Kisebb gyerekek nyugodtan készíthetnek gyors, vázlatos rajzot is!

3. Miután mindenki elmondta a meghatározását, minden játékos tegye egyszerre, háromra az elé a másik játékos elé a kis fakockáját, akinek a véleményét a legmeggyőzőbbnek tartotta. (Saját maga elé nem teheti senki a kockáját.)
4. Aki elé a legtöbb fakocka került, az máris felírhat magának **2 pontot!** Ha ugyanannyi kocka van a győztesek előtt, mindannyian írjanak 2 pontot! Ezután keressétek ki a mellékelt szótárból a szót, és nézzétek meg a jelentését!
5. Aki eltalálta meglehetősen pontosan a jelentést, az kap **1 jutalompontot!**

Példa

A **holepni** szót választod. A többiek különböző megoldásokkal rukkolnak elő:

Feri: Egy olyan cipő, aminek nagyon nagy talpa van, ezért könnyű vele a hóban lépni.

Juci: Egy porcukros sütemény.

Anna: Ez egy vékony ostyából készült finomság.

Anna és Feri Jucira szavaz, Juci Annára. Juci így 2 pontot

kap, mert rá szavaztak a legtöbben, Anna viszont kap 1 pontot, mert pontosan elmondta, mi a holepni avagy holipni. Luci nem kap pontot, mert csak azt találta el, hogy ez egy süteményféle, a meghatározása nem volt elég pontos.

6. Mindenki vegye vissza a fakockáját!
7. A következő körben a következő játékos a kezdő, ő húz lapot és választ szót!

A játék vége

Addig játsszatok, míg kedvetek van – de ha jobban szeretitek a szigorú szabályokat, akkor 3 játékos esetén 5, 4 játékos esetén 4, 5–7 játékos esetén 3, 8 játékos esetén 2 fordulót játsszatok! (Egy forduló azt jelenti, hogy minden játékos választott egyszer szót.)

Kiegészítő játékmód osztályoknak

4 önként jelentkező gyerek álljon ki a többiek elé, ők fogják megmagyarázni a szavakat. A tanár kezelje a szótárt, az osztály a szókétyákat. Az osztályból valaki húzzon egy kártyát, és olvasson fel egy szót róla! A 4 magyarázó mondja el a megfejtését, majd kézfeltartással szavazzunk, hogy kinek hiszünk! 4 kör után

számoljuk össze a pontokat, és 4 másik gyerek álljon ki a többiek elé. Addig játszunk, amíg a kedvünk tartja!

A játékot a gimnáziumi magyar felvételik, az általános iskolai magyar tananyag és az olvasmányaim inspirálták, valamint az a régi-régi táborigényes játék, amelyben az idegen szavak szótárát felcsapva kellett egy-egy szó jelentését megtippelni. Úgy éreztem, hogy a magyar nyelvnek nem is olyan régen elavult rétegei – a német-zsidó polgárság, a magyar-sváb-szlovák parasztság, a monarchia közigazgatásának és katonaságának szóincse, a 18-19. századi irodalom nyelve – mulatságos távolságba kerültek a 9-14 éves korosztály nyelvi regiszterétől, szinte idegen szavakká váltak. Ezek közé az abszolút elfelejtett szavak közé bekevertem pár hétköznapi idegen szót és egy maréknyi nyelvújítás korabeli kifejezést, amelyek nem honosodtak meg a mai nyelvben (ezeket dőlt betűvel jelöltem), és megfűszereztem pár régi, de nagyon kifejező közmondással őket. Remélem, ti is olyan jól szórakoztok játék közben, mint amennyire én élveztem a szavak és mondások gyűjtését, és egyet-egyét visszacsempésztek a hétköznapijaitokba! Ha elfogyasztottátok mind a 880 szót és 110 mondást, nyugodtan gyűjtsetek újabbakat!

SZÓTÁR

A, Á

a priori	a tapasztalás és tények ismeretét megelőző tudás
ab ovo	a kezdet kezdetétől
abálás	kövesztés, párolás
abriktol	fenyít, ver
absnici	maradék, valaminek a vége
acélparipa	kerékpár
ad absurdum	képtelenség
ad acta	(véglegesen) félretesz valamit
ad hoc	rögtönzötten, csak úgy
adjusztál	megigazít, eligazít
agent provocateur	titkos ügynök, aki csapdába csalja áldozatát
agóra	piactér, vásártér, a népgyűlés helye
akol	elkerített éjszakai szálláshely az állatoknak
ákovita	pálinka
alamizsna	könyörödomány a koldusnak
alias	más néven
alibi	bizonyíték, hogy bűntett elkövetésekor nem tartózkodott a helyszínen
allódium	földesurak jobbágyokkal műveltetett földje

allűr	modor
alma mater	az egyetem, iskola, ahova járt valaki, és fontos neki
almanach	évkönyv
almárium	üveges szekrény
alpakka	olcsó fémötvözet
alterego	hasonmás
altruista	áldozatkész, önzetlen
ámbitus	tornác, boltozatos nyitott folyosó
ambivalens	kétértelmű
ámbra	az ámbrás cet váladéka, amiből régen parfümöt készítettek
ámolyogni	báméskodni
ampa	bádogvödör
amur	nagytestű, növényevő hal
ángy	vér szerinti férfirokon felesége
angyalbőr	katonai egyenruha tréfás, népies neve
annó dacumál	réges-régen, hajdanában
anomália	rendellenesség
antropomorf	egy tárgyat, jelenséget emberi jelleggel felruházó
anzix	képes levelezőlap
apanázs	rendszeres, ált. havi pénzsegély
apelláta	kifogás
apropó	alkalom
aranymálkó	sárgarigó

árendás	földet, házat bérlő
áristom	letartóztatás, őrizet
árkus	papírív
ármány	rosszindulatú cselszövés
ars poetica	művészi hitvallás
arszlán	divatfi
ártány	herélt hím disznó
aszkéta	mindenről lemondó, nagyon egyszerű életet élő ember
aszó	kiszáradt vízmosásos völgy
ászok	hordó alatti gerenda a pincében
asztag	gabonakévéből felrakott magas halom
atilla	zsinórozott magyaros kabát
átkupidolni	szerelembe ejteni
attitűd	hozzáállás
audiencia	kihallgatás, meghallgatás
avas	tiltott vagy korhadó erdő, romlott zsiradék
avitt	régi, ócska, kopott
axióma	alapigazság
ázsio	érték
aszúr	áttört hímzés
B	
bacsó	számadó juhász
bagaria	puha marhabőr

bagatell	csekélység
bagázs	szedett-vedett népség
bajadér	indiai táncosnő
bajonett	puskacső végére illeszthető szurony
bakacsin	finom, fekete lenvászon, ilyennel vonták be a ravatalt
bakafántos	kötekedő
bakcsó	tömzsi, halevő gémféle
baksis	borraivaló
bakter	vasúti pályaőr
bandérium	lovasszárad
bankó	papírpénz
barázda	a földbe az ekevással vágott, hosszú mélyedés
barkó	rövidre nyírt oldalszakáll
batár	fedett, üveges hintó
bazsalyog	félénken mosolyog
behemót	ormótlan, óriási
békanyúzó	életlen kés vagy bicska
bekecs	cifra, ujjatlan mellényszerű kabátka
béklyó	rövid szíj, lánc, amivel a ló lábát összekötik, hogy csak lépkedni tudjon, futni ne. Vaslánc, bilincs is lehet.
berbécs	herélt kos (hím juh)
bérc	hegyorom
berek	vízparti, sűrű bokros hely
bezupál	bevonul katonának

bifláz	magol, gépiesen tanul
bige	régi népi játék, hegyesre faragott fadarab, amit a levegőbe ütnek
bigott	mereven vakhitű
biléta	jegy
billikom	ivókupa
blazírt	kiábrándult
bliccel	jegy nélkül utazik
blikkfangos	figyelmet megragadó
bocskor	egyetlen darab vastag bőrből álló, felhajtott széleivel a lábfejre boruló, szíjjal összekötött csizma
bodnár	hordókészítő
bodorka	kicsi keszegféle
boglár	gombalakú, díszes, zománcos, gyöngyös ruhadísz
boglya	szénarakás
bognár	kerék- és kocsigyártó
bojár	orosz főnemes
bojtár	juhásztor
bojtorján	medvelapu (hosszú szárú, cakkos levelű, fehérvirágú növény)
boksa	faszénegetők máglyája
bornírt	korlátolt, ostoba
borona	fogazott rács, amivel lazítják szántás után a földet
bóvli	értéktelen, hitvány áru

böllér	disznóölő ember
bönge	szüretkor a tőkén maradt fűrt
brahi	vicc, tréfa
bricsesz	lovaglónadrág
bricska	könnyű, négykerékű, nyitott kocsi
briftasni	pénztárca
briganti	útonálló
brúgó	nagybögő
bucó	védett, foltos mintájú sügérféle hal
burnót	finom dohánypor
butélia	hosszú nyakú palack
butykos	szűk nyakú kis cserépedény, pálinkát tartanak benne
bürü	árok vagy patak felett átvetett palló, hidacska

C, CS

cankó	vízimadár
cekker	bevásárlószatyor
cerberus	szigorú, igazságtalan
cibak	vacak, kétszersült katonakenyér
cívís	a városban őslakos családból származó jómódú polgár
coboly	menyétféle ragadozó állat
coki	takarodj!
colstok	mérőrud (általában összehajtogatható)

comme il faut	illedelemes, kifogástalan
condra	durva darócszövet
contradictio in adjectio	ellentmondás egy állításon belül, pl. négyszögletes kör
córesz	ínség, nagy szegénység, szenvedés
corpus delicti	bűnjel
cvekedli	kockatészta
cvikker	ortőre csipentett, szár nélküli szemüveg
csajka	kis, füles mélytányér, tálka
csalomány	becsapás
csanak	füles, fából faragott ivópohár
csárda	országút mellett épült kocsmá, szálláshely
csáva	lúgos áztatólé; bőr, vetőmag fertőtlenítésére szolgál
csélcsap	hűtlen, megbízhatatlan a szerelemben
csepűrágó	vásári mutatványos
cserge	durva szövésű gyapjútakaró
csetres	szennyes edény
cséza	könnyű, négykerekű lovaskocsi
csikasz	csontos, sovány; farkas
csimpolya	duda, dob, síp, egyéb zajos hangszer
csinovnyik	kicsinyes, korlátolt hivatalnok

csiripiszli	csíráztatott gabonából készült édes kása
csízió	eredetileg 24 versorból álló örök-naptár, amelyben minden két sorban egy-egy hónap ünnepeit jelezték. Az <i>érti a csíziót</i> szólás onnan ered, hogy el tudja olvasni a naptár ismeretterjesztő, magyarázó részeit.
csobánolás	betlehemezés, népi, karácsonyi pástorjáték
csobolyó	dongákból készült, kétfenekű, lapos hordószerű, dugóval zárható, italt szállító és ivóedény
csóré	meztelen
csoroszlya	ekevas kése; házsártos vénasszony
csucsag	piramis
csucsujgat	csöndesen altat
csuhé	kukorica lefosztott levele
csupor	mázas bögre
csuszpájz	főzelék
csutora	kulacs
csúz	ízületi fájdalom
csűr	fedett pajta a termények tárolására
D, DZS	
dafke	csak azért is
dalabáj zenér	fülemüle

dandár	ugyanazon fegyvernem két ezrede
darabont	testőr
daróc	gyapjúposztó
darvadozik	kókadozik
de facto	ténylegesen
dedukció	következtetés
degradál	leminősít
deklarál	kihirdet
delej	mágnesesség
delikvens	gyanúsított
delizsánsz	személyszállításra használt, nagy, csukott postakocsi
dénár	régi ezüst-, ill. rézpenz
derelye	barátfüle, töltött, főtt tészta piritott morzsába forgatva
derünnye	hajnalcsillag
deskriptív	leíró
destruktív	romboló
deus ex machina	isten közbeavatkozása
dézsza	nagy, kerek, kétfülű edény
dézsma	jobbágy adója földesúrnak, egyháznak
dibdáb	haszontalan
diktum-faktum	a szót tett követte
diszciplína	tudományág
diszkrimináció	hátrányos megkülönböztetés
dolmány	zsinórozott, posztó katonazubbony

donga	kissé hajlított deszka, hordót, dézsát készítenek belőle
dorong	vastag faágból készült nagy bot
dölyfös	felfuvalkodott
dragonyos	könnyűlovas katona
drusza	azonos keresztnévű ember
durbincs	kicsi hal
dübbencs	krumplis kalácstésztából készült péksütemény
dülő	a határ két út közé eső része
dzsunka	kínai, egyárbócos, vitorlás csónak

E, É

éceszgéber	tanácsadó
egoizmus	önzés
egzakt	pontosan meghatározott
egyenbillengészeti körduplány	bicikli
eklézsia	protestáns egyházközösség
éleny	oxigén
életfekvés	sors
elfuserál	elront
elhappol	elvesz valaki elől
emberaty	isten
eminenciás	főméltóságos (főúr, érsek)
empirikus	tapasztalati
enumeráció	seregszemle, felsorolás

epiteton ornans	állandó jelzője valakinek vagy valaminek
ereklye	szentek vallásos tisztelettel övezett testi maradványai
erózió	a víznek a föld felszínét koptató hatása
estaszta	vacsora
eszcajg	evőeszköz
esztena	fejősjuhászattal kapcsolatos szállásgazdaság
eszterág	gólya
evéskíváncs	étvágy
evet	pele
evidens	nyilvánvaló, egyértelmű
F	
fájront	munkaidő vége
fakszni	szőrszálhasogatás, indokolatlan kötekedés
fáma	hírnév
farizeus	álszent, képmutató ember
fátermörder	19. századi ruhadarab, keményített állógallér
fehérszemélynédeszka	dámajáték-tábla
felcser	orvos
felleghajtó	régimódi, hosszú, bő férfiköpeny
fertály	negyed, pl. negyedóra

fess	jól öltözött
fiahordó górugrány	kenguru
fiáker	kétlovas bérkocsi
fiaskó	kudarc, bukás
fidula	hegedűhöz hasonló középkori vonós hangszer
filagória	kerti lugas
filiszter	nyárspolgár
filoxéra	szőlőn élősködő apró tetű
finánc	vámisztviselő
finesz	ravaszság
firhang	függöny
fizimiska	arc
flastrom	tapasz
flinta	régi, kovás puska
fokos	baltaszerű eszköz
fóliáns	vaskos, régi kódex
foltos nyakorján	zsiráf
forspont	katonai szállításhoz kötelezően szolgáltatott igásállat, előfogat
fölöstök	reggeli
fösvény	zsugori, pénzét féltő
frigy	esküvő
fringia	finomacél kard
frocliz	szóban piszkál, ugrat
fullajtár	rangos ember mindenese
furtonfurt	folyton

fuszik	munkahelyén saját külön munkáját végzi titokban a munkahelyi eszközökkel
fuszekli	harisnya
fuszulyka	bab
fütyészni	kutatni
G, GY	
gáborján	gébicsféle madár
gacsos	csámpás lábú
gadulka	ősi, hasas, húros, nagyobb vonós hangszer
garaboly	füles kézi kosár
garabonciás	természetfeletti erejű személy. Diákra is mondták.
garmada	rakás, halom
gardedám	fiatal lányra felügyelő idősebb nő
garnizon	laktanya
géra	sós vízből kivált só
gereben	gyapjú- és rostfésülésre használt eszköz
gerencsér	fazekas
gerilla	kis létszámú, mozgékony, fegyveres csoport tagja
gérokk	szalonkabát
gigerli	divatmajom
gikszér	kínos hiba
gimpli	énekesmadár, süvöltő pirók
góbé	csavaros eszű székely paraszt
gomolya	juhsajt

góré	csöves kukorica tárolására való kis lécházikó; főnök
gödény	pelikán
gödölye	kecskegida
gömble	bolygó
gőzpöfögészeti tovalöködönc	
	gőzmozdony
grabanc	ruha nyakrésze
grádics	lépcső
gulipán	fekete-fehér vízi madár, felfelé ívelő csőrrel
gúzs	főleg nyers vesszőből csavart kötelék
guzsaly	rúd, amire fonásnál a rostcsomót felkötik
gürtli	öv
güzü	kicsi mezei egér
gyalogrokka	gyakran gazdagon faragott, ritkábban festéssel is díszített rúd, amelyre fonásnál a rostcsomót felkötik
gyarló	esendő, hibázó ember
gyászhuszár	halottkísérő ember
gyaur	török hódoltság idején a törökök így hívták a keresztényeket
gyeplő	lovaskocsi hajtószára
gyepű	eleven sövénykerítés
gyíkleső	keskeny, rövid kard

gyolcs pamutból szőtt finom fehér vászon
gyuvecs szerb rakott lecsó

H

habitus szokás, viselkedés
hacuka szedett-vedett ruha
hadovál összevissza beszél
hágcsó függőleges kötélletra
hagymáz lázas, önkívületi állapot
hajdú városi, megyei gyalogos katona, rendfenntartó
háklis rigolyás
hámor víz hajtotta nagy kalapács, amivel a fémet megmunkálták
handlé használt holmikkal kereskedő ember
hantázik hazudozik
hapták vigyázzállás
harácsol erőszakosan, mohón szerez
haris sötét tollazatú, harsogó hangú költözőmadár
hárpia madártestű gonosz istennő; állandóan veszekedő nő
hasonszenvész homeopata
hazardíroz kockáztat
háztűznéző lányos házba megy megnézni, hogy tetszik-e neki a menyecske
házsártos állandóan elégedetlenkedő

hecsedli csipkebogyó
héderel semmit tesz
hencser alacsony, széles heverő
herbárium növénygyűjtemény
hercig aranyos
herfli szájharmonika
herőce csörögéfánk
hétszilvafás kisnemes
hetyke fölényeskedő
hexensussz derékfájásos betegség
hidalgó spanyol köznemes
himpellér gazfickó
hipokrita képmutató
hipotézis elmélet, föltevés
hóhmecol okoskodik
hóka fehér foltos homlokú ló, fakó, sápadt
hokedli támlátlan kisszék
hombár gabonatartó láda
horhos vízmosás, völgymélye
horribile dictu Még kimondani is szörnyű.
hóstát előváros
huta vas, acél és fém olvasztására való kemence

I

icce kb. 8 deciliternyi régi űrmérték
ignorál semmibe vesz

igric	énekmondó
illusztris	híres, kiváló, tekintélyes
impertinens	szemtelen
imposztor	csirkefogó, gézengúz
impulzív	első benyomás hatására cselekvő
in flagranti	a tett pillanatában
indiszponált	nincs meg a hangulata a dologhoz, amit végez
indóház	pályaudvar
infáns	királyi herceg a spanyoloknál
iniciálé	díszes kezdőbetű
inspirál	ihletet ad
intenció	szándék
interregnum	két vezető közti időszak egy ország, intézmény életében
interurbán	városok közötti, távolsági telefon- beszélgetésre mondták régen
intrika	cselszövé
intuíció	ösztönös megérzés
invenció	lelemény, ötlet
inzsellér	földmérő mérnök
ipa	após
irón	ceruza, író ón
irreleváns	lényegtelen, nem a tárgyhoz tartozó
ispán	magas rangú tisztviselő a vármegyén; a mezőgazdasági munkásokra felügyelő alkalmazott

ispotály	kórház
istápol	segít, támogat
istennyila	villám
istráng	lószerszámot a hámfához kötő szíj a szekéren

J

jampec	feltűnően viselkedő fiatal
janus-arcú	képmutató
jassz	alvilági, bűnöző figura
jatt	borraivaló
jerke	egyévesnél fiatalabb nőtény bárány

K

kacabajka	női ujjas kabát
kacagány	nyakba köthető prémés állatbőr
kádár	hordókészítő mester
kádencia	rím, zenei dallam lezárása
kajdácsol	kiabál, rikácsol
kaláka	közösen, egymást segítve összedolgozni
kalamáris	tintatartó
kalendárium	naptár
kalmár	kereskedő
kalucsni	gumicipő; olyan cipő, amit egy másik lábbelire húztak rá, hogy meg- védjék a sártól

kálvária	Krisztus szenvedéseinek sorozata; átvitt értelemben szenvedések sorozata
kamásli	cipő felett viselt, gombos, posztó bokavédő
kampec	vége van
kamuka	mintás szövésű kelme
kámzsa	általában a szerzeteseknek durva szövetből készült bő ruhája, némely szerzetesrendben a fejre való csuklya
kanász	disznócsapatra vigyázó kondás, disznópásztor
kanavász	durva szövésű lenkelme
kandeláber	nagy, hosszú, magas, díszes gyertya- vagy lámpatartó
kanosszát jár	mélyen megalázkodva igyekszik kiengesztelni valakit
kántál	elnyújtottan énekel
kapca	csizmába bújás előtt a lábfejre teker szövet
káplán	katolikus segédlelkész
káplár	tizedes (katona)
kappan	herélt kakas
káptalan	papi tanácskozó testület
karabély	rövid csövű puska
karavella	középkori kereskedelmi hajófajta

karbonári	titkos olasz forradalmárok a 19. század elején
karbunkulus	vörös színű drágakő
karcer	fogda, zárka
karitatív	jótekingony célú
karmantyú	hosszúszárú karkesztyű
kartács	ólomgolyókkal vagy vasdarabokkal töltött, vékony bádoggal falú tüzéri
kártoló	ezzel az eszközzel fésülték ki a gyapjút a fonás előtt
kas	szalmából, venyigéből, gyékényből, kákából készített, kúp alakú kaptár
kaserol	tisztára mos
kasznár	uradalmi tisztviselő
katakomba	föld alatti folyosók rendszere
kataszter	telekkönyv
katlan	magas, meredek hegyekkel körülvett kerekded, mély terület
kecsege	nagy, édesvízi hal
kelengye	ruhanemű (főleg fehérnemű), ágynemű, asztalnemű, amelyet a menyasszony házasságkötése alkalmából a szüleitől ajándékkal kap
kelepce	madarak, vadak megfogására használt eszköz; csapda, tör
kelevény	tályog

kelevéz	dárdaszerű hajítófegyver
kendermagos	feltos tollruhájú tyúk
kerecsen	sólyomféle madár
kesely	sárgásfehér, tarka feltos ló
keszkenő	kézbe való kendő
kéve	gabonaköteg
kevény	nagyképű
kézelő	ingre, blúzra külön rávarrt mandzsetta
kiakolbólít	kidob, erélyesen eltávolít
kibic	más játékát figyelő ember
kikelet	tavaszi
kiméra	oroszlánfejű, kecsketestű, kígyófarkú szörny
kintorna	zeneszekrény, ami tekerő forgatására dallamokat játszik
kirurgus	sebész, seborvos
kisze	menyecskeruhába öltöztetett szalma-bábu, boszi
klapancia	silány, gyatra vers
kláris	gyöngy nyaklánc
klastrom	kolostor
koboz	kerekded, nyolchúros, pengetős hangszer
kofa	piaci árú
koherens	összefüggő
kókler	csaló, szélhámos
kolerikus	heves vérmérsékletű

kólíka	hascsikarás
kolompár	üstfoltozó cigány
kolompér	krumpli
komisszár	fegyveres csendőr, katonai megbízott
kompetencia	képesség, hozzáértés, alkalmasság
kondás	disznópásztor
konfiskál	elkoboz, lefoglal
konflis	egylovas városi bérkocsi
konkvisztádor	hódító, gyarmatosító hadvezér
konstábler	régi városi rendőr
konszenzus	egyezség, megállapodás
kontár	hozzánemértő iparos
konzekvens	következetes
kopja	vastag lándzsaféle
korc	ruha visszaszegése
kordé	kétkerekű kis szekér
korhely	részeges, kicsapongó életű
korhelyhétfő	tétlenül töltött hétköznap
kóstál	kerül valamennyibe
köböl	űrmérték, búzát, gabonát mérték vele főleg
kököjszi	áfonya
kölönte	hegyi patakokban élő, apró hal
köntörfalaz	mellébeszél
köpű	csonkakúp alakú, fent középen lyukas lappal elzárható faedény,

	amelyben a fedél lyukába dugott köpülőfával tejfölből, tejszínből vajat köpülnek
körmönfont	agyafúrt
kösöntyű	bross, díszes függő a nyakláncon
kötőfék	kantár
krágli	gallér
krakéler	kötekedő ember
krampampuli	cukrozott, fűszerezett rumos ital
kravál	lármas veszekedés
kravátli	nyakkendő
kredenc	konyhaszekrény
krigli	korsó, söröskorsó
krinolin	abroncsos szoknya (nyelvújítási neve <i>farbagály</i>)
kucséber	játékot, déligyümölcsöt kínáló vándorkereskedő
kucsma	báránybőr sapka
kujtorog	csatangol, csavarog
kulimász	kocsikenőcs, ragadós pizkok
kuncsaft	vevő
kupec	állatkereskedő (vásárban árulja a lovat például)
kuplé	könnyed dalocska
kurázi	bátorság
kurír	futár, küldönc
küsz	apró halacska, más néven sneeci

kvártély	szállás
kvintesszencia	valaminek a lényege

L

laboda	többféle, magas gyomnövény
lacikonyha	vásáron, piacon lévő bódé, amelyben frissen sült húst árúsítanak a lehető legkisebb mértékben beavatkozó (nevelés vagy gazdaságpolitika)
laissez-faire	oldalgombolós mellény
lajbi	lista, jegyzék
lajstrom	létra
lajtorja	tömör, velős
lakonikus	túlzottan, folyamatosan panaszkodik
lamentál	téglalap
lapegyközény	rigó nagyságú, szürke rovarévó madár
lappantyú	tészta
laska	régi súlymérték, kb. 1,75 dkg
lat	gazfickó
lator	pokróc, takaró
lazsnak	semmittevással múlatja az időt
lébecol	nagy fordítási hiba
leiterjakab	rámenősen pénzt kér valakitől
lejmol	kis csónak
lélekvesztő	gyöngyvirág
lengenye	vonalzó
lénia	

létedelem	lényeg
libéria	nemesek inasának egyenruhája
librettó	zenés színházi mű (pl. opera) szövegkönyve
lile	mocsaras, iszapos helyen élő, rövid lábú, rövid csőrű kis madár
liturgia	istentisztelet, egyházi szertartás rendje
lóca	támlátlan pad
locsmoly	patak
lomhár	szamár
lopótök	palack alakú tök, aminek kiszárított termésével vettek („loptak”) ivásra bort a boroshordóból
lornyon	régi, nyeles szemüveg
lump	mulatozós ember
lutri	régi lottójáték

M

machiavellizmus	az a nézet, mely szerint a cél eléréséhez minden eszközt felhasználhatunk
mágnás	főnemes, főúr, nagyon gazdag ember
majolika	agyagból való, ónmázzal bevont, festett, égetett dísz tárgy, dombormű
majrézik	fél
malaclopó	ujjatlan, bő köpönyeg

malaszt	isteni kegyelem
málé	kukorica
málha	teher
mandátum	képviselői megbízás, felhatalmazás
mángorló	mosott ruhát két fahenger között simító gép
manír	modor, modorosság
markecol	kirabol
markotányos	katonai táborban ételt-italt áruló boltos
maródi	gyengélkedő, beteg
martalóc	fosztogató útonálló
masamód	női kalapokat, sálakat készítő és árusító nő
maszek	magánvállalkozás (a szocializmusban, amikor állami szövetkezetekben dolgoztak az emberek)
mátka	menyasszonya, jegyese valakinek
matróna	tiszteletre méltó idős hölgy
matuzsálem	igen idős férfi
meakulpázik	bűnét szánja-bánja
menaszéria	cirkuszi állatsereglet
mene tekel	baljós, fenyegető jel
mesüge	bolond, butácska ember
meszely	űrmérték, szűk fél liter
métely	ártalmas, bűnös eszme; élősködő bél-féreg

mezsgye	határ, két szomszédos birtok közti megműveletlen földsáv
míder	női derék- és csípőfűző
mimikri	álcázás úgy, hogy a környezethez hasonul az élőlény
mindeméyedelem	világegyetem
mismásol	elken egy ügyet
mizantróp	embergyűlölő
modus vivendi	kompromisszum, közös meg- egyezés
mokány	apró, de erős: emberre, állatra mondják
mondolat	beszéd
mony	tojás
mordály	tölcséres csövű, régi pisztoly
morotva	folyó holtága
mószerial	beárul
motolla	fonal feltekerésére szolgáló eszköz
motring	hosszúkásan feltekert fonál, cérna
mozgony	gép
mozsár	fűszer összetörésére szolgáló edény
mundér	katonai egyenruha
murok	répa
mutatis mutandis	a szükséges változtatásokkal el- fogadható valami

muzsik	orosz paraszt
N, NY	
nadály	pióca
najád	nimfa a görög-római mitoló- giában
napirmány	napilap
násfa	nyakláncan viselt, gazdag díszítésű, zománcos, drágakővel kirakott női ékszer
naszád	gyors járatú, kis méretű hadihajó
neglizsé	kényelmes, hiányos, otthoni öltözet, hálóruga
nemezis	a sors bosszúja
nimbusz	hírnév, dicsőség
nomen est omen	A nevében meg van írva a sorsa.
non plus ultra	felülmúlhatatlan dolog
nota bene	Jól jegyezd meg!
nótárius	régi falusi jegyző
notórius	megrögzött, pl. notórius hazudozó
nüansz	leheletnyi különbség
nyaktekerészeti mellfekvenc	nyakkendő
nyenyere	tekerőlant
nyérc	menyéthez hasonló, kis ragadozó emlősállat
nyirettyű	hegedű vagy a hegedű vonója

nyoszolya	díszes, mennyezetes vagy sok vánkossal, dunyhával tornyosra rakott ág
nyoszolyó	esküvőre készülő menyasszonyt segítő idősebb nő
O, Ó	
óbester	ezredes
objektív	tárgyilagos
obsitos	kiszolgált katona
obskúrus	kétes hírű, zavaros gondolkodású
obstrukció	egy döntési folyamat hátráltatása jogszerű, de felesleges tevékenységekkel
ocsú	kicsévelt gabona maradéka
okkult	titokzatos, természetfeletti
okuláré	szemüveg
orbánc	piros foltokat okozó bőrgyulladás
Ö	
ösztöke	eketisztító vas, az ekét húzó ökröt is ezzel nógatják
P	
pacek	fej (szemtől szembe: pacekba)
pádimentom	padló
pákász	mocsaras vidéken halászgatásból,

pakombart	gyűjtögetésből élő ember
pakulár	oldalszakáll, pofaszakáll
palatábla	erdélyi, hegyi juhásztor
pallér	régi iskolai írotábla
pallos	ácsmester, építőmester
pamflet	széles, egyenes, hosszú kard
pampuska	gúnyos röpirat
pandúr	fánkféle sütemény
paniperda	vármegyei csendőr
pantalló	haszontalan, vásott kölyök
pányva	nadrág
	hosszú kötél, amellyel egy cövekhez kötik a lovat
par excellence	különösképpen
paraplé	esernyő
paraszolvencia	tiszteletdíj, hálapénz
parcella	telek, földterületrész
pária	nincstelen, társadalomból kizárított ember
parlag	bevetetlen szántóföld
parókia	pap lakóháza
párta	lányok félhold alakú, hajpántszerű fejdísz
parvenü	úrgazdag, aki majmolja az előkelő embereket
paszomány	ruha zsinórdísz
paszuly	bab

pátriárka	ősatyja a Bibliában; idős, tekintélyes ember
pattantyú	ágyú
patvar	veszekedés, perpatvar
pedellus	iskolai kapuőr (mint ma a portás)
pelyva	gabona külső burka; nagy mennyiségű, értéktelen holmi
pendely	hosszú, ingszerű alsónemű
penitencia	büntetés, bűnhődés, amivel egy bűnt le lehet vezetni
penna	íróvessző, toll
pénzcsűrnök	bankár
penzum	kötelező, nemszeretem iskolai feladat
per definitionem	meghatározása szerint
peregrinus	vándor
pernahajder	lókötő, gazfickó
persona non grata	nem kívánatos személy valaki valahol
pesztonka	bébiszitter
petrence	kis szénarakás
pikó	kis, édesvízi halacska
pilács	mécses, gyertya
pint	régi űrmérték, kb. másfél liter
pirók	pintyféle, kis énekesmadár
piszlicsaré	jelentéktelen (pl. ügy)
pittoreszk	festői

pitvar	parasztházban az a helyiség, amelybe közvetlenül az udvarról vagy a tornácról lehet belépni, és ahonnan a többi helyiség nyílik
pityer	búbos pacsirta
pitymallat	hajnal és reggel határa, amikor a madarak megszólalnak
pityóka	krumpli
pitypalatty	fürj
plajbász	ceruza, íróvessző
pócsik	csípős bögölyfajta
pofándli	csípőpárna, melyet a szoknya alá tettek, hogy gömbölyűbb legyen hátul a szoknyarész (19. században volt divatos)
pohánka	hajdina, azaz apró magú gabonaféle
polihisztor	sok tudományban jártas tudós
politúr	bútorfény
pomádé	kellemetlenül erős illatú olcsó hajkenőcs
popont	kettőspont
porkoláb	börtönőr
poroszló	börtönőr, törvényszolga, rendőrféle
portéka	eladásra kínált áru
poste restante	postán maradó küldemény
poszáta	apró testű, verébalakú madár
posztulátum	követelmény

pöszméte	egres
prakker	vesszőből font kézi poroló
precedens	korábban már előfordult eset, amely a későbbi hasonló esetek számára jogalap vagy példa lesz
preskriptív	előíró
prézsmítál	hosszasan zsörtölődik, zúgolódik
priccs	deszkából összerótt, egyszerű, kemény fekvőhely
prikulics	olyan személy, aki farkassá tud változni
prímás	cigányzenekar vezetője, első hegedűse
primőr	első temesű, zsenge gyümölcs, zöldség
princípium	alapelv
privilégium	előjog
prófund	rossz, barna kenyér a katonaságnál
prókátor	ügyvéd, egy ügy szószólója
prokurátor	ügyész
protekció	pártfogás, támogatás, amely gyakran jogtalan előnyhöz juttat valakit
pruszlik	elől befűzött, díszes női mellényke
pufajka	vattaruha, vattakabát, az orosz katonák hordták
pulpitus	szónoki emelvény
pulya	kisgyerek

pumpol	pénzt kunyerál
puritán	szigorú erkölcsű, egyszerű életű
purpárlé	csevegés, vitatkozás (kicsit lekezelően)
puszpáng	örökzöld díszcserje
puttó	pufók gyerekangyal

R

rabiátus	hirtelen haragú, erőszakos ember
ragyogvány	fény
rahedli	rengeteg
rakonca	szekér oldalában a szénát megtartó rúd
ráró	sasfajta
rebellió	zendülés, lázadás
rébusz	rejtvény
regnál	uralkodik
regős	vándor énekmondó
regruta	újonc katona
regula	rendszabály
reinkarnáció	a lélekvándorlás alapján az új testben való újjászületés
rekvirál	erőszakkal elvesz (katonaság a civil lakosságtól)
renomé	hírnév
restancia	elmaradás
restnök	lajhár
retyerutya	rokonság

revans	bosszú, visszavágó
reverenda	elől gombos, hosszú, fekete papi köntös
részü	a töltés, gát lejtős oldala
rigorózus	szigorú, merev
rikkancs	utcai újságárus
ripacs	harsány, magát túljátszó ember
ripők	durva, bunkó ember
roccka	egyfülű favödörféle
rokolya	bőven ráncolt, fodros aljú szoknya
róna	alföld
rosejbni	sült krumpli
rozsomák	menyétféle ragadozók legnagyobb faja, torkosborz
rőf	ruhaanyag régi mértékegysége, kb 60-80 centi

S, SZ

sáfár	anyagi javak őre, gazdasági felügyelő (egy falué, egy ember vagyonáé, de átvitt értelemben valamilyen nem anyagi érték védelmezője is lehet)
sajtár	fa fejőedény
salabakter	morgó, dohogó vénember
samesz	a zsinagóga szolgálója; alárendelt szerepű munkatársa valakinek
sarabol	gyomot irt
sarjú	a lekaszált fű tövéből kinövő új fű

saroglya	szekér végét lezáró, fából ácsolt rács, vagy a kocsi egész hátsó része, vagy maga ez a rács, amin lehet hordani valamit, ha kétfelől megfogják
satrafa	házsártos vénasszony
seftel	gyanúsán üzletel
sekrestye	templomban a misekelléket tartották ebben a kis „öltözőben”
selma	huncut ember
seprő	a rossz bor alja, üledéke
séro	frizura
síbol	csempészik
sifonér	ruhásszekrény
silabizál	lassan, akadozva olvas
simlis	ravasz, sunyi
sing	hosszmérték, kb. 60 centi
skrupulus	lelkiismereti aggály
slafrokk	háziköntös
slágfertig	talpraesett, ügyesen visszavágó
slamasztika	nagy baj
smakkol	tetszik
smasszer	fegyőr, börtönőr (vagy bűnözőnek a saját személyes testőre)
smucig	zsugori
smúzol	nyalizik, haszonlesésből hízeleg valakinek
snájdig	csinos, jól öltözött

snassz	vacak
sóher	szegény, fukar
sparhelt	tűzhely
spinét	zongorához hasonlító, de kisebb régi hangszer
stafíring	a menyasszony holmija (ruhák, lepedők, zsebkendők)
status quo	fennálló helyzet (amit meg akar őrizni valaki)
stelázsi	kamrapolc
stempli	bélyeg
stiglic	apró énekes madár, tengelice
stikli	csíny, huncutság
stóla	tenyéryi szélességű szalag, melyet a római katolikus papok vállukon átvetve, mise közben viselnek
strázsa	őr
sub rosa	titokban
sublót	körülbelül 100–120 centiméter magas, végig fiókos szekrény, főleg fehérnemű tárolására
sulyok	rovátkolt, nyeles falap, amin a ruhát tisztították
sulyom	vízidió tüskés termése
summás	nagybirtokra csoportosan elszegődött vándor idénymunkás

suviksz	cipőpaszta
sügér	bolond (vagy hal)
sváda	ügyes, meggyőző beszéd, pl. jó a svádája
svartli	disznósajt
svihák	megbízhatatlan alak
svindli	csalás (főleg kártyában)
szajré	lopáskor szerzett zsákmány
szák	hosszú nyélre erősített háló, amellyel lapátolásszerűen emelik ki a halat
szakajtó	fonott, lapos kosár, a kenyértésztát kelesztették például benne
szaladár	strucc
szaletli	oldalán nyitott, kis, kerti ház
szalonka	lápokon élő, rövid lábú, hosszú csőrű barna madár
szamaritánus	szenvedőkön önzetlenül segítő ember
szamovár	az oroszok nagy, gömbölyded fém kannája, amiben faszénen vagy borszeszlánggal tevizet forraltak
számszerij	kőhajtó, várostromhoz használt gép
szangvinikus	heves, hullámzó kedélyű
szarkasztikus	maróan gúnyos
szecska	takarmánykeverék vagy felvágott széna

szekularizáció	világivá tétel; az egyház befolyásának visszaszorítására törekvő állami tevékenység
szekunda	egyres (elégtelen) a régi iskolában
szelemen	tetőgerenda
szelence	kis dobozka
szelindek	nagy, erős, vad kutya
szemafor	vasúti karos jelző
szemintet	kacsintás
szépia	sötétbarna festék (tintahal váladékából készült régen)
szérű	falu szélén lévő terület, ahol a learatott gabonát asztagokba gyűjtik, kicsépelik
szila	cet „foga”
szipoly	moly
sziszifuszi	kilátástalan, hiábavaló igyekezet
szonkolyodni	szomorkodni
szorgszerény	szorgalmasan iparkodó
szömörcsög	büdös, zöld gomba
szövetnek	fáklya
sztoikus	egykedvű, nyugodt
szubjektív	elfogult
szuszék	nagy, fedeles láda, amiben a terményt tartották
szümöcsing	szemölcs

szűr	vastag, világos posztóból készült, bő, ujjas, köpenyszerű kabátféle, amelyet gyakran hímzéssel díszítenek és vállra vetve hordanak
szütyőke	kenyeres tarisznya

T, TY

tabán	tímártelep
tabula rasa	tiszta lappal
tácsi	gyerekhordó vászonlepedő
ták	kiszakadt talpú lábbelibe ragasztott bőr- vagy posztódarab
takács	vászonkészítő szövőmester
talentum	tehetség
tallózás	elhullott kalászkok összeszedetegetése
talpszer	anyag
tambura	hosszúkás, tollal pengetett, népi, húros hangszer
tarhál	kéreget
tárogató	töröksíp, oboaféle
téka	könyvtár, falipolc, könyvespolc
templombilincs	házassági esküvés
tengerihántás	kukorica héjának leszedése, magjainak lepergetése
testamentum	végrendelet
tevepárduc	zsiráf

tikmonyászás	tojásgyűjtés
tilinkó	fűzfából vagy bodzából készült kis furulya
tinó	fiatal, herélt bikaborjú
titkács	kémikus
tohuvabohu	zűrzavar, felfordulás
toportyán	aransakál vagy farkas
torreádor	bikaviadalban a bika kihívója
tótumfaktum	sokféle munkát végző ember, mindenre ráhatása van
tömjén	ázsiai fafajta gyantája, amely hevítéskor erős szagot áraszt, a templomokban szokott tömjén-szag lenni; tömjénez: túlzóan magasztalt is jelent.
töröngyölni	összegyűrni
tőzsér	marhakereskedő
trakta	vendégség nagy lakomával
tréfli	nem kóser, azaz a zsidó előírásoknak nem megfelelő; átvitt értelemben nem megbízható, gyanús
tróger	bunkó, faragatlan ember
trojka	három egymás mellé befogott lótól húzott orosz kocsi vagy szán
trubadúr	középkori költő, vándor énekmondó

tülök	marha szarvából készült fúvós hangszer, de lehet hajókürt, duda is
tündérités	absztrakció

U, Ú

ugar	megműveletlenül hagyott föld
unadék	unalom
usánka	szőrmés, füles, megköthető, nagyon meleg téli sapka, eredetileg orosz viselet
útnaklat	küldetés

Ü, Ű

üdvlelde	mennyország
ünő	nőstény szarvas
üstök	hajkorona
üstöllést	tüstént, azonnal
ütőgardon	csellóra hasonlító húros hangszer, amit ütővel szólaltatnak meg

V

vackor	vadkörte
vajakos	kuruzsló, ráolvasással gyógyító
valcer	keringő
vályog	törekkel (szalmaszárral) kevert agyagos sár mint építőanyag

vamzer	áruló, besúgó
vánkos	párna
ványol	a gyapjút nedvesen ütögetve tömöríti
varga	bőr kikészítésével foglalkozó mesterember
varsa	halfogó eszköz
véka	kétfülű kosár
vékonypénzű	sovány, vézna
vélvetély	elgondolás
venyige	száraz szőlővessző
verbuvál	embereket valamilyen feladatra toboroz
verőce	félmagas kis lécajtó a konyhán, hogy ne jöjjenek be a tyúkok
viadukt	völgy vagy szakadék feletti híd
vicinális	kis, helyi vasút
vigéc	utazóügynök, megrendeléseket gyűjtött
vikszel	padlót viaszos kenőccsel fényesre dörzsöl
vincellér	a szőlőbeli munkák irányításával megbízott, hozzáértő mezőgazdasági alkalmazott
virály	zöldellő, kies tájék
virtigli	valódi, igazi (kicsit gúnyosan)
vis maior	előre nem látott kényszerítő körülmény

viselő	gyereket vár, terhes
vizesnyolcas	jelentéktelen ember (régén a boltosinasra mondták, mert ő locsolta fel reggel seprés előtt nyolcas alakban a padlót)
vőfély	a lakodalmon a ceremóniamester
vörheny	fertőző, lázzal, kiütéssel járó betegség, skarlát

Z, ZS

zengemény	opera
zubbony	erős vászonból való, ingszerű, bő munkakabát
zsába	idegfájdalom
zsabó	fodros melldísz a blúzon
zsalugáter	keskeny, általában fa lapokból álló tábla, amit az ablakra kívülről szerelnek, hogy ne jöjjön be a fény támlátlan, alacsony kisszék
zámoly	csendőr, rendőr
zsandár	kialvóban lévő parázs
zsarátnok	erszény
zsebbegény	földtelen mezőgazdasági munkás
zsellér	zavarba hoz
zseníroz	fenyőfából faragott vékony lemez
zszindely	kártya
zsuga	

SZÓLÁSOK

A kutya ugat, a karaván halad. – a céltudatos ember nem törődik az ellenség gáncsoskodásával

A macska se vakarja ki. – nem lehet letagadni

A szegek is megijednek a falban, ahova a lábát betesz. – nagy tolvaj

Ádám látott ilyet siheder korában. – hihetetlen dolog

Aki korpa közé keveredik, megeszik a disznók. – aki rossz társaságba keveredik, maga is elzüllik

Akinek vaj van a fején, ne menjen a napra! – ha valaki hibás valamiben, jobb, ha meghúzza magát

Áll, mint tarlós malac a gyepen. – értetlenül, csodálkozva áll

Amelyik tyúk sokat kárál, keveset tojik. – aki sokat dicséri magát, az rendszerint keveset dolgozik

Amit kézzel érsz, nem kell azt fával hajigálni. – amit könnyen elintézhetünk, azt butaság bonyolultan végezni

Angyal ül a szemöldökén, ördög a szeme alatt. – látszólag szelíd, de gonosz is tud lenni

Az apostolok lován megy. – gyalog megy

Az ebek harmincadjára jut. – könnyelműen, gondatlanul bánnak valamivel, és ezért nagy bajban van

Az ezüst angyalokat szállni tanítja. – pénzt lop

Az ördögöt is be tudná meszelni. – ért hozzá, hogy kedvezőbb színben tüntessen fel valamit

Az vesse rá az első követ, aki... – az ítélje el, aki maga nem követett el hasonlót

Borsót gömbölyít. – lopja a napot

Burokban született. – csodálatosan szerencsés

Cérnán húzza a harangot. – jelentéktelen eszközökkel akar jelentős eredményt elérni

Cilinderben szaladgál az ágy alatt. – teljesen jelentéktelen ember otthon, senki sem ad a szavára

Cinegét fog. – az orra kipirosodik a hidegtől

Csalánba nem üt a mennykő. – hitvány emberrel nem szokott nagy szerencsétlenség történni

Dértől érik a vackor. – a bajokból okul az ember

Disznóról is gyapjat nyír. – minden vállalkozása különös, szinte valószínűtlen szerencsével jár

Dobbal megy nyulászni. – előre kifecsegi a titkos tervét

Eb ura fakó. – nekem nem vagy uram, tehát azt teszek, amit akarok

Ecet, torma, fokhagyma, mind a három egyforma. – a szóban forgó három ember közül egyik sem jobb a másiknál

Egerészni tanítja a macskát. – arra tanít valakit, amit az enélkül is nagyon jól tud

Egy pénzért Bécsbe hajtana a tetűt. – szörnyen fősvény

Egyébkor is láttam ágon tarvarjat. – nagyobb csodát is láttam ennél

Eldöntötte a macska a tejet. – eljátszotta valaki a becsületét

Elmehet Kukutyinba zabot hegyezni. – mehet, ahova akar, senki sem törődik vele, senki sem sajnálja

Elmehetsz Iprityomba jeget aszalni! – mehetsz, ahova akarsz, semmi szükség nincs rád!

Elnyeri a sipittyen a kortyot. – semmit sem nyer a lutrin

Eltörött a babostányér. – a nagydolgot végezte

Elvitte a Hosszú Pálné székét. – nagyon hosszú ideig elmarad látogatóban

Emberkedik, mint szalonnabőr a parázson. – gyáván meghúzza magát

Éppen puliszusz! – pontosan annyit

Felírjuk a kéménybe korommal. – mondják tréfásan, ha szokatlan esemény történik

Fogadatlan prókátornak ajtó mögött a helye. – kéretlenül ne szólj bele a mások vitás ügyébe

Gombot köt az orrára. – valamit jól megjegyez

Guba alatt fricskát hány. – úgy fenyegetőzik, hogy akit fenyeget, az nem is tud róla

Ha a tó kiszárad, magától is kiugrik a béka. – a szükség a lustát is munkára kényszeríti

Hallgat, mint dinnye a fűben. – hallgat, mert hibás valamiben

Hallgatja a földikutyákat. – a földön fekvő alszik

Harangoz a pap kutyájának. – lóbálja a lábát

Hazaküldi az ágyvetőt. – ásít

Hömbörgetik a hordót. – mennydörög

Húzz ki a tenyeremből egy szál szórt! – ahol nincs, ott ne keress!

Itt van a kutya elásva. – ez a lényeges rész az egészben

Jól lát a macska, noha a talpát nyalogatja. – akkor is láthat az ember valamit, ha úgy tesz, mintha nem tudna róla

Jól tudja a kutyát pórázon vezetni. – nagyon tud hazudni

Keresztben viszi a lajtorját az erdőben. – ügyetlenül akar valamit elvégezni

Kéz kezét mos. – azok, akik tisztességtelen ügyekbe keveredtek, támogatni, menteni szokták egymást

Ki a tengeren jár, nem léphet alkura a szelekkel. – aki veszélyes feladatra szánja rá magát, annak a kockázatot is vállalnia kell

Ki vannak nyúlva kilenc agár hosszára. – nagyon bizalmasan vannak egymással

Kiadták neki a huncutlevelet. – elbocsátották

Kiállítják neki a nyúlpasszust. – elkergetik

Kicsiny fazék hamar felforr. – a kis termetű emberek hirtelen haragúak szoktak lenni

Kinek a pap, kinek a papné. – mindenkinek más az ízlése

Kőfakereszt, lúdtikmony. – ez teljességgel lehetetlen; fából vaskarika

Köhög a légy, de nincs tüdeje. – nagyhangú, hencegő, de tehetetlen ember

Konkolyt hint a tiszta búza közé. – ellenségeskedést, viszályt kelt

Könnyű hajó mellett úszni. – a gyenge is győz, ha az erőssel tart

Lándzsát tör valaki mellett. – valakinek a pártjára áll

Majd füstöt vet a feje. – azt se tudja, mihez fogjon, annyira dolga van

Mással kapartatja ki a gesztenyét a parázból. – rava-szul rávesz valakit, hogy végrehajtsa egy nehéz feladatot, amelyből csak neki magának van haszna

Megesküdünt a kemencesuttonnyal. – örökké otthon lebzsel

Megfőzték a cokikását. – megszakították vele a barátságot

Megsózzák a macskának a tejfölt. – megpróbálják elvenni valakinek valamitől a kedvét

Mindig egyformán kél a kölese. – kiegyensúlyozott lélek

Mohásul a szeme. – elálmosodik

Most jön ki a réce a jég alól. – újrakezdik az abbahagyott veszekedést

Ne húzd nyársra a ciberét, mert úgyis leszotyog! – ne add az urat, ha szegény vagy!

Nem kell a gyereket a fürdővízzel kiönteni. – nem kell a hibákkal együtt azt is elvetni, ami jó

Nem öli meg a sárkányt. – nem valami szorgalmasan dolgozik

Nem röffel mérik az embert. – nem magasságuk szerint kell megítélnünk az embereket

Nyeletlen bicska penge nélkül. – semmi az, csak üres beszéd

Oda megy, ahova az angyalok se járnak. – vécére megy
Olyan idő van, mint a túrós mácsik. – szép, holdvilágos éjjel van

Olyan, mint a Csáki szalmája. – rendetlen, gondozatlan állapotban van

Olyan, mint aki az ablakfával elszaladt. – hóbortos

Összetéveszti az allegóriát a filagóriával. – egymástól nagyon különböző dolgokat is összetéveszt egymással

Pénztáros az ingyenuszodában. – nincs semmi állása, jövedelme

Pipa beszél dohánynak. – az hibáztat valakit, aki maga is ugyanabban hibás

Pöszög, mint a kása. – forr dühében, mérgelődik

Pusztá pajtából is repül olykor bagoly. – üresfejű ember is mond néha okosat

Pusztába kiáltó szó. – komoly figyelmeztetés, amelyre azonban senki sem hallgat

Rájön a hopparé. – úgy viselkedik, mint akinek elment az esze

Régen öntötték ki a fürdővizét. – nem fiatal már, nem mai gyerek

Rostával meríti a vizet. – hasztalanul, fölöslegesen fárad

Savanyú neki a szőlő. – nem tud megszerezni valamit, és ezért lekicsinyli

Se kovásza kenyerének, se vize malmának. – ügyefogyott, gyámoltalan tökfilkó

Sok ága-boga van a szarvasnak. – bonyolult dolog ez

Súg neki a párna. – nem hagyja aludni a szerelem

Szarva között keresi a tőgyét. – rossz helyen keresi a megoldást

Szélnek ereszti a szót. – nem hallgat a hozzá intézett szavakra

Szent Péter elveszté pipáját. – nagy szél fúj

Szérút csinált az ördög a fején. – megkopaszodott

Szőre mentében simogasd a barmot! – vedd tekintetbe mások érzékenységét

Szurkálja az abrak a fenekét. – jól megy a sora, mégsem fér a bőrébe

Szurkozza a vargacérnát. – horkol

Tarisznyában hordozza az eszét. – nem eléggé elővigyázatos

Tollas bálba megy. – aludni megy

Tótágast áll benne a szentlélek. – megijed

Útilaput köt a talpára. – kiadja az útját valakinek

Vastagon fog a ceruzája. – borsos árat számít fel

Veri az ördög a feleségét. – esik az eső, de ugyanakkor a nap is süt

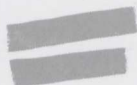
Vickándozik, mint gatyakorcban a bolha. – szorult helyzetben van

Zöld ágra vergődik. – boldogul

Zörög, mint a fatarisznya. – szüntelenül zsörtölődik, zsembel

Forrásaim a teljesség igénye nélkül:

- Kiss Gábor (szerk.): *Nagy magyar tájszótár*, Tinta, Budapest, 2019
- Tótfalusi István: *Vademecum – Szokatlan szavak szótára*, Móra, Budapest, 1983
- Tolcsvai Nagy Gábor: *Idegen szavak szótára*, Osiris, Budapest, 2007
- Jiddis jövevényszavak a magyar nyelvben*, összeállította Fiumei Sebestyén, 2012, <https://sites.google.com/site/jiddisjoveevenyszavak/>
- O. Nagy Gábor: *Magyar szólások és közmondások*, 4. kiadás, Gondolat, Budapest, 1985
- Zolnay Vilmos – Gedényi Mihály: *A régi Budapest a fattyúnyelvben*, Fekete Sas, Budapest, 1996
- Pintér Jenő: *Magyar nyelvvédő könyv*, Budapest, 1938
- Szécsi Ferenc: *Új magyar szavak szótára*, Universum, Budapest, é. n.
- Szily Kálmán: *A magyar nyelvújítás szótára*, Budapest, 1902
- és a szüleim.

Gyártja és forgalmazza a © Pozsonyi Pagony Kft., 2021
1137 Budapest, Pozsonyi út 26.
www.pagony.hu
Grafika © Bernát Barbara
Játéktervező © Győri Hanna
Nem alkalmas 3 éven aluli gyermekek részére!
Szarmazási hely: Kína

